

ОМЛАДИНСКИ АКТИВИЗАМ У СЛУЖБИ РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА ВОЈВОДИНЕ НА ПРИМЕРУ ОПШТИНЕ ВРБАС**YOUTH ACTIVISM IN THE SERVICE OF REVITALISATION OF RURAL AREA OF VOJVODINA WITH VRBAS MUNICIPALITY AS AN EXAMPLE**

Исидора Кисин, Дарко Реба, *Факултет техничких наука, Нови Сад*

Област – АРХИТЕКТУРА

Кратак садржај – У светлу вишедеценијске девастације војвођанског села, рад тежи да идентификује узроке и последице оваквог стања, као и да актуализује проблем руралних подручја. Омладина је препозната као циљна група, а њен одлазак у градове као примарни савремени проблем сеоских насеља. Претпостављајући да мала промена може да понесе улогу катализатора, осмишљен је механизам који се базира на креирању услова за бављење омладинским активизмом. Канцеларије за младе су препознате као кључни актери омладинске политике на локалном нивоу, стога механизам предлаже ширење њиховог рада на села, физички манифестовано у дизајну покретне канцеларије Реактор. Идентификовани су релевантни субјекти из свих сектора, који кроз интересно партнерство улажу ресурсе за реализацију пројекта. Рад је приказао примену механизма на општини Врбас, уз наглашавање универзалности и могућности његове примене у свим општинама Војводине.

Кључне речи: Војвођанско село, ревитализација, активизам, млади, омладинска политика, КЗМ

Abstract – In the light of the decades-long devastation of Vojvodina's village, the paper seeks to identify the causes and consequences of this state, as well as to actualize the problem of rural areas. The youth is recognized as the target group, and their departure to the cities as the primary contemporary problem of rural settlements. Assuming that a small change can play role of a catalyst, a mechanism, based on creating conditions for engaging in youth activism, has been devised. Youth offices are recognized as key actors in youth policy at the local level, so the mechanism proposes to expand their interested field to villages- emerging in the design of the mobile office The Reactor. Admissible entities from all sectors have been identified. Through an interest partnership, these entities invest resources for the realization of the project. The paper presented the application of the mechanism in the municipality of Vrbas, emphasizing the universality and possibility of its application in every single municipality of Vojvodina.

Keywords: village of Vojvodina, revitalization, activism, youth, youth policy, youth office

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је био проф. др Дарко Реба.

1. УВОД

Предмет рада јесте војвођанско село и проблематика његове убрзане депопулације. Рад је базиран на истраживању контекста подручја, његове историје и садашњег тренутка, али и на томе како се наведено одразило на младо становништво, његову социјологију и разлоге одласка. Проучаване су и друштвене и економске прилике у војвођанском селу као и њихов директан одраз на омладину. Циљ је да се кроз сагледавање шире слике села, у контексту целе регије, и младих, у оквиру потреба савременог човека, креира покретачки механизам који ће решити мање приоритетан проблем из целокупне структуре дрвета проблема. Недостатак активизма препознат је као простор за унапређење тренутне ситуације међу циљном групом.

2. АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА

Административно гледано, Војводина се састоји се од 7 округа и 45 општина. Што се тиче територијалних јединица, у њеном саставу је 466 насеља- 8 градова, 44 градска насеља и 414 сеоских насеља.

2.1. Географски положај

Војводина се простире у Панонској низији и северна је покрајина Републике Србије. Територијом обухвата географске регије Бачке, Баната и Срема (као и мали део Мачве).

2.2. Историјске прилике

Једно од најзначајнијих раздобља по војвођанско село тиче се владавине Марије Терезије и уредби о принудним досељавањима и зачетку планске изградње насеља. Из потоње историје, поново се као најзначајнији фактори јављају колонизације. Извршене после оба светска рата, трајно су измениле демографску слику покрајине. Средином 70их година започиње занемаривање села од стране државе, и његово вишедеценијског пропадање.

3. ВОЈВОЂАНСКО СЕЛО ДАНАС

Чињеница је да су војвођанска села временом престала да спадају у опсег опште-прихваћеног термина *рурално*. Према томе, термин који најтачније одговара карактеру већине села би био *РУРБАЛ* [1].

Јасно је издиференциран центар насеља, који је и епицентар социјалне интеракције. У центру насеља се (обично) налази јавни простор, црква, школа, вртић, библиотека, дом културе, месна заједница,

комерцијални и угоститељски објекти. Саобраћајна мрежа је прилично развијена (како друмска, тако и железничка), тако је свако сеоско насеље примарно јако добро повезано са својим општинским центром.

3.1. Проблеми села и сеоске омладине

PUP део ковнице означава особености традиционалног села које су одолеле новим временима а један су од главних узрока негодовања омладине.

Неатрактивност пољопривреде заједно са чињеницом да је на селу врло ограничен број непољопривредних радних места намеће један од највећих проблема сеоске средине- недостатак посла.

Животни стандард на селу, гледајући у односу на град јесте на нижем степену, али то ипак не значи да је нужно лош. Временом, војвођанско село се умногоме осавременило, и попримило неке градске карактеристике. Међутим, захваљујући технологији млади имају увид у то „како живот изгледа“ у градовима широм планете, све мање цене оно што село има да понуди само по себи.

Млади због устаљених стереотипа појам села безусловно везују за укореењену патријархалну традицију нашег народа, заосталу и депресивну средину. Оваква мишљења нису без основа, иако су војвођанска села специфична по томе да се појављује све више убраних облика живота, те да се „сеоско“ и „сељачко“ више не поклапа [2].

Такође, континуитет културног-забавног живота не постоји, и то је главни разлог за „сеоску досаду“¹ која одбија младе генерације, којима провођење квалитетног слободног времена представља потешкоћу.

Та општа досада коју осећају млади, доприноси смањењу мотивисаности и препуштање ситуацији таквој каква јесте. Проблем мањка мотивације резултира непостојањем организовања (активизма).

4. ТЕОРИЈСКИ ОКВИР-АКТИВИЗАМ

Активизам представља осмишљене акције, које за циљ имају доношење друштвених, политичких и економских промена. Многи аутори се слажу да је то основни инструмент друштвених промена, јер се тиче социјалне интеракције и колективног понашања.

4.1. Омладинска политика и активизам

Кључни елемент омладинске политике су субјекти, тј. актери. Улога актера је осигуравање спровођења политике, укључивање младих у процесе доношења одлука као и финансијска подршка. Као примарни актери наводе се Република Србија и њене институције, аутономна покрајина, јединице локалне самоуправе, организације цивилног друштва и млади.

Још један врло важан аспект омладинске политике јесу документи, којима држава обезбеђује

континуирану и координирану бригу о омладини. На основу свих аспеката живота младих, развија се национална стратегија и постављају циљеви за унапређење статуса младих.

4.2. Омладински активизам

Омладински активизам представља резултат воље младих да се друштвено ангажују и донесу позитивну промену. Без обзира на начин ангажовања, млади постављају себе као носиоце промена.

Уколико желе активно да се баве друштвеним ангажманом и партиципацијом, млади то могу чинити кроз неформалне групе или удружења цивилног друштва или општинске канцеларије за младе.

Наиме, канцеларије за младе дефинисане су као орган јединице локалне самоуправе који је директно задужен за питања младих. Главна подршка и извор финансирања јесте локална самоуправа- која канцеларији обезбеђује простор и обучене координаторе. Примарни делокруг канцеларије јесте одређивање и спровођење локалне акционе политике за младе, успостављање партнерских односа са актерима омладинске политике као најважније, подстиче активизам и пружа неопходну подршку [3].

5. ОПИС ПРОЈЕКТА

Идеја пројекта подразумева иницирање промена у раду актера који су одговорни за питања младих на локалном нивоу. Како је већ речено, локално тело задужено за бригу о омладини постоји (олично у Канцеларији за младе- КЗМ), али ипак постоје проблеми у координисаности омладинске политике- запостављена групација је управо групација којом се рад бави- омладина на селу.

Дакле, потенцијалан руководилац пројекта препознат је у КЗМ-у, те предвиђа својеврсну децентрализацију њеног рада. Замишљена је покретна канцеларија „РЕАКТОР“ која би представљала заједнички простор намењен раду КЗМ-а у селима општине. Канцеларија је расклопива, опремљена модулним намештајем и неопходним уређајима за рад. Сваког радног дана канцеларија би (заједно са координаторима из матичне Канцеларије) била позиционирана у другом селу општине, обезбеђујући простор за одржавање састанака, провођење слободног времена чланова, а уједно би представљала и симбол акција које би се спроводиле. То би могли да буду семинари, радионице, филмске пројекције и концерти, акције прикупљања средстава и уређења простора. Предвиђено кретање канцеларије је подложно модификацији у складу са реалним потребама чланова, може и не мора да се одвија сваке недеље.

Додатно, потребно је набавити и превозно средство које би превозило канцеларију (које би могло да се користи и за друге потребе локалне КЗМ.)

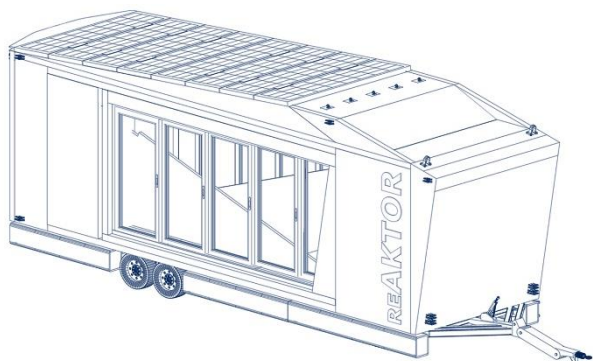
Теза целокупног пројекта развијана је са намером да се креира одржив и универзалан покретачки

¹Појам је слободан превод појма који је коришћен у раду: J.F. Rye. (2006). *Rural youths' images of the rural* / Journal of Rural Studies.

механизам. Циљ рада тиче се ревитализације руралних подручја у целој Војводини, те је у складу са тим пројекат осмишљен као применљив у свим јединицама локалне самоуправе. Принцип покретне канцеларије и систем њеног функционисања би уз мање измене могао да буде примењен у било којој општини Војводине. Затим се, као даља разрада пројекта, претпоставља умрежавање локалних канцеларија на територији покрајине, те повезаност и размена искустава омладине (е-умреженост путем сајтова или друштвених мрежа; и периодични „лице у лице“ догађаји).

5.1. Покретна канцеларија Реактор

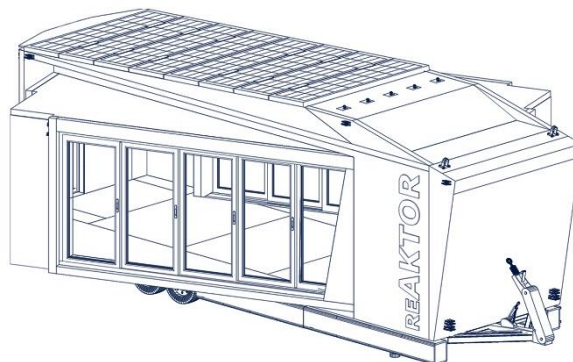
Усаглашавањем визуелног концепта, историјских токова и тековина али и данашњих, неопходних, потреба за функцијом оивиченом употребом традиционалног наслеђа, компонована форма одише приступачним и компактним дизајном. Објекат добија чврст и симболичан еквивалент РЕ који упућује на ново стварање, рађање које он својом појавом представља РЕАКТОР (Слика 1).

Слика 1: 3Д приказ склопљене канцеларије

Захваљујући планираним „смарт“ елементима ентеријера, употребом хидрауличних цилиндара, расклапање целокупног објекта је у потпуности аутоматизован процес (предвиђени временски интервал расклапања и оспособљавања за коришћење

је 5 минута). Када се објекат расклопи (Слика 2) простор добија две целине у којима је могуће провођене времена на различите начине- друштвено-забавни карактери. Трансформацијом елемената ентеријера добијамо нове просторе који омогућују нову, другачију намену. У њему је предвиђен неометани боравак и рад до 25 особа.

Слика 2: 3Д приказ расклопљене канцеларије

6.2. Циљеви пројекта

Из дрвета проблема изолован је недостатак активизма код сеоске омладине. Овај специфичан проблем постављен је за општи циљ пројекта у дрвету циљева (Слика 3). Задовољење специфичних циљева (који су мањи по обиму) доводи до испуњења општег циља. На другом нивоу специфичних циљева као задовољење три аспекта поставља се покретна канцеларија Реактор- чијим би се остваривањем задовољио и општи циљ.

6.3. Локација пројекта

Макро ниво пројекта подразумева примену механизма у свакој локалној самоуправи покрајине. Као пример локалне самоуправе одабрана је општина Врбас. Реактор би у селима општине био постављен на атрактивним локацијама (центар, у близини школе, итд.) како би се обезбедила и укљученост пролазника.

ОПШТИ ЦИЉ: ОМЛАДИНСКИ АКТИВИЗАМ НА СЕЛУ

Слика 3: Дрво циљева

6.4. Актери пројекта

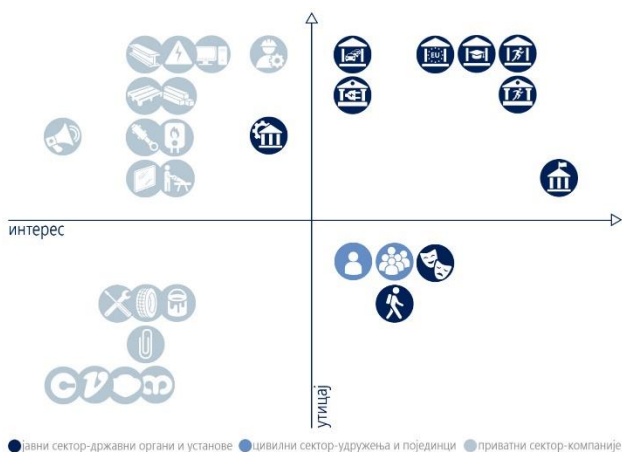
Координатор пројекта је Канцеларија за младе општине Врбас.

Квалитетно спровођење пројекта проистиче из учешћа мноштва јавних институција и међусекторске сарадње са приватним и цивилним сектором.

Из реда јавног сектора наведена су тела чији је делокруг усмерен на питања омладине и омладинске политике- Министарство омладине и спорта, Покрајински секретаријат за спорт и омладину и одсек општинске управе Врбас у чијој је надлежности рад КЗМ-а. Додатно, као потенцијални актери наведена су министарства и секретаријати чији се делокруг тиче различитих аспеката пројекта.

За пројекат је изузетно значајна сарадња са локалним удружењима младих (цивилни сектор) - Корак младих (Бачко Добро Поље) и Куцурско удружење младих (Куцура). Житељи села су такође важни интересанти пројекта.

Подједнако важан сектор представља приватни сектор. С обзиром на то да се ради о локалном нивоу спровођења пројекта, идентификоване су локалне профитабилне компаније и предузетници. Поље рада актера из приватног сектора тиче се делатности неопходних за извођење пројекта канцеларије Реактор.

Слика 4: График интереса и утицаја актера

7. БУЏЕТИРАЊЕ И ИЗВОРИ ФИНАНСИЈА

Средства се обезбеђују из буџета републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе. Потенцијални донори могу бити и ИПА фондови Европске Уније, као и други национални и међународни програми [4].

У стратегији се као потенцијални извори средстава наводи приватни сектор. Фирме могу донаирати своје производе, или их продати по набавним ценама, могу донаирати рад стручних људи, или могу директно донаирати одређену новчану суму.

8. ЗАКЉУЧАК- ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Кроз спровођење пројекта Реактор омогућиће се континуирана координација организовања младих на селима, подршка њиховом укључењу у друштвене токове као и активнијем провођењу слободног времена. Омладина престаје да доживљава село као

учмалу и досадну средину, како имају „обавезу“ која их заокупља. Они осмишљавају и спроводе акције које за циљ имају побољшање многих аспеката сеоске заједнице. Такође, организовањем неких специфичних догађаја директно би укључили и остатак становништва у активан друштвени живот, те би на тај начин формирали „живљу“ и приснију заједницу.

На тај начин додатно ревалидирају свој став о селу као запуштеној и засталој средини. Временом, млади постају свесни својих права, могућности и позиције у друштву, усвајају нова знања и вештине и на тај начин постају испуњене индивидуе.

Медијском испраћеношћу пројекта скретала би се пажња на питање руралних подручја. Села би била представљена у другачијем контексту- као подручја на којима се интензивно ради, која се обнављају и која имају да понуде много више од пољопривреде. Ово би представљало промоцију руралног подручја Војводине и да може да изазове интересовање разних субјеката (инвеститора, љубитеља сеоског туризма, итд).

9. ЛИТЕРАТУРА

- [1] Симић, И. и Михајлов, В., „Просторно-морфолошки потенцијали развоја мањих насеља у Војводини према концепту „зеленог“ града“, Архитектонски факултет, Београд, 2016.
- [2] Митровић, М., „Села у Србији, Промене структуре и проблеми одрживог развоја“, Републички завод за статистику, Београд, 2015.
- [3] Локални акциони план за младе општине Врбас за период 2020.-2024. године, Локална самоуправа Врбас, Врбас, 2019.
- [4] „Службени гласник РС“, бр. 22/2015, Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године.

Кратка биографија:

Исидора Кисин рођена је у Новом Саду 1994. године. Основне академске студије завршила је 2017. године на Факултету техничких наука у Новом Саду. Мастер рад на наука из области Архитектура и урбанизам брани 2020. године.
Контакт: isidora.kisin@gmail.com

Проф. др Дарко Реба (1968) је ванредни професор на Департману за архитектуру и урбанизам на Факултету техничких наука у Новом Саду. Дипломирао је 1995. на Архитектонском факултету у Београду, а магистрирао 2001. и докторирао 2005. на Факултету техничких наука у Новом Саду.